Ötökkäystävällinen kaupunkiluonto

Vinkkejä oman puutarhan hoitamiseen

Oppaaseen on koottu vinkkejä, joilla voit auttaa mm. pölyttäjien ja muiden hyötyhyönteisten elinoloja.

Leena Luoto, kuvat Heikki Luoto
©Flowerpecker 2019

Omassa pihassa ja viljelypalstalla voi edistää monin tavoin ötököiden elinoloja ja huolehtia luonnon monimuotoisuuden säilymisestä.

Mitä hyötyä on lajien monipuolisuudesta?

- Kasvit voivat paremmin, kun otetaan luonto avuksi puutarhanhoidossa
- Monipuolisuus saa aikaan luonnon oman tasapainon lajien välille
- Häiriöt näkyvät jonkin eliölajin katoamisena tai runsastumisena hallitsemattomasti
- Monille kasveille eliöt ovat välttämättömyys
    - Maaperän pieneliöt
    - Pölyttäjät
    - Petohyönteiset
    - Lahoavan kasviaineksen syöjät
    - Sienitautien torjujat

Rakenna erilaisia ympäristöjä

- Hiekkaisia ja kuivia alueita maassa talvehtiville ja pesiville
- Luonnonniittyjä ja pensaita, havu- ja lehtipuita
- Suojapaikkoja toukille ja aikuisille
- Lahopuuta kasoina
- Kuivia koloja ja kumpareita maanrajassa

Kukkapenkin muoto vaikuttaa sen lämpöoloihin.

- Kohopenkki mielellään auringonsuuntaan, tarjoaa hyviä pesimäpaikkoja mm. maassa pesiville mesipistiäisille, monille kovakuoriaisille sekä maahan koteloituville perhosille.
- Varjonpuolen paikat ovat usein lumenviipymäpaikkoja. Keväällä lumi on hyvä suoja mikäli säät oikuttelevat ja tulee takatalvi. Maassa talvehtiville ötököille kevätsuoja on tarpeen.

Ötökkähotelli

- Korkealle ripustettuun hotelliin tulevat asumaan vain ne, jotka talvehtivat luonnossakin korkealla olevissa suojapaikoissa.
- Maan pinnan lähellä olevaan hotelliin saapuvat talvehtimaan lajit, jotka hakeutuvat luonnossa kivien alle ja karikkeen suojaan.

- Hotellin sijoituspaikaksi sopii seinusta, joka ei keväällä lämpene liikaa eikä liian aikaisin. Maan rajaan laitetun hotellin voi lumettomana talvena suojata kuivilla lehdillä.

- Kukkapenkin läheisyyteen voi laittaa ötökkähotellin maanrajaan. Se tarjoaa hyviä talvehtimispaikkoja monille lajeille esim. leppäpirkot, kiitäjäiset, aikuisena talvehtivat perhoset.

- Erilaiset rakennusaineet luovat monimuotoiset olosuhteet. Käpyjen suojassa on pieniä lymypaikkoja, ontot varret ovat oivia paikkoja kaivautua putkilon sisään.

Hotelli voi olla tyylikäs rakennelma, mutta ulkonäköä tärkeämpi ominaisuus on sen oikea sijainti ja soveltuvuus hyönteisille.

Luonnontilaiset alueet – ekokäytävät

Luonnonvaraiset eliöt tarvitsevat luonnontilaisia alueita

- Niille ”pysähtyvät” haitalliset
- Niissä lisääntyvät hyödylliset
- Pihassa, jota ”hoidetaan liikaa” on vaarana, että luonnon oma tasapaino häiriytyy
- Tuholaisia ja niitä syövien eliöiden voimasuhteet eivät hillitse tuholaisten massalisääntymistä

Jätä puutarhaan alueita, joilla kasvaa luonnonvaraisia kasvilajeja.

- Lentävät hyönteiset suuntaavat hajun ja värin houkuttelemina
- Osa hyönteisistä löytää ravintokasvin jopa 4 km päästä. Istuta luonnon ravintokasveja hyötykasvien lomaan. Älä kitke ”rikkaruohoja”
- Maata pitkin levittäytyville voi tehdä ravintovyöhykkeitä
- Nokkosvyöhyke, johon esim. nilviäiset pysähtyvät

Putipuhtaaksi haravoitu ja tarkkaan kitketty ympäristö on kaunis, mutta monesti eliköyhä.

Kasvivalinnat

Puutarhaan muodostuu pysyvä hyönteispopulaatio, kun kasvivalinnoissa huomioidaan hyönteisten koko elinkaari.

- Toukat syövät kasviravintoa, vaikka aikuisina nauttisivatkin kukkien mettä.
- Parhaita ovat luonnonvaraiset lajit, koska hyönteislajimme ovat sopeutuneet syömään kotoperäisiä kasvilajeja.

- Monilajisia esiintymiä.
- Kukkivia kasveja keväästä syksyyn.
- Nopeasti ravintoja talven jälkeen: leskenlehti, pajut, voikukat .
- Viljellyistä lajeista vähemmän jalostettuja, ns. maatiaiskantoja.

Valitse kasvit puutarhan olosuhteiden mukaan
– oikea kasvupaikka varmistaa hyvän kasvun.

- **Valo-olosuhteiden mukaan valitut lajit**
- Varjon, puolivarjon tai koko ajan auringossa viihtyvät lajit.
- Päiväperhoset eivät mielellään hakeudu varjossa oleville kukille, sen sijaan monet kovakuoriaiset viihtyvät varjon paikoissakin.
- **Mettä ja siitepölyä tarjoavat kasvit**
- Mesikasvit tarjoavat mettä, ja siitepölyä tuottavat siitepölyä kaikille kukissa vieraileville ötököille.
- Keväällä meden ja siitepölyn tarve on suurin, koska esim. mesipistiäiset alkavat tuottaa jälkeläisiä. Tällöin ne tarvitsevat talven jälkeen nopeasti energiaa.
- **Houkutus- ja välikasvit**
- Kasvit, jotka vetävät puoleensa petohyönteisiä ovat hyviä välikasveja mm. kirvojen torjumisessa.
- Kasvit, jotka vetävät puoleensa enemmän tuholaisia kuin puutarhurin vaalimat kasvit. Näitä ovat monet luonnonvaraiset kasvilajit.
- **Perhoset puutarhassa**
- Riittävä ravinnonsaanti toukkavaiheessa varmistaa perhosten liihottelun puutarhassa.
- Perhoslajistomme on sopeutunut käyttämään ravintonaan luonnonvaraisia kasveja.
- Monivuotisten puutarhakasvien kauniit kukkaryhmät houkuttelevat aikuisia ravinnonhakuun, mutta kelpaavat harvemmin ravinnoksi jälkikasvulle.